

УДК 378:177.9:615

DOI 10.11603/me.2414-5998.2021.2.12261

Н. О. ЗарівнаORCID <https://orcid.org/0000-0002-8522-4024>

ResearcherID Q-5610-2016

Scopus Author ID 57202011083

О. Б. ПолякORCID <https://orcid.org/0000-0003-4765-395X>

ResearcherID P-2921-2016

Scopus Author ID 57188925317

Н. В. ГорлачукORCID <https://orcid.org/0000-0003-3575-6652>

ResearcherID P-2922-2016

*Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України***АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ОСНОВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКІСНОЇ ОСВІТИ****N. O. Zarivna, O. B. Poliak, N. V. Horlachuk***I. Horbachevsky Ternopil National Medical University***ACADEMIC INTEGRITY – THE BASIS FOR PROVIDING QUALITY
EDUCATION**

Анотація. У статті висвітлено питання, що стосуються академічної доброчесності у вищих навчальних закладах. Проаналізовано основні її проблеми введення у навчальний процес як денної, так і заочної форм навчання за спеціальністю «Фармація, промислова фармація». Дослідження базувалося на вивченні матеріалів, з якими автори ознайомилися при проходженні наукового стажування «Академічна доброчесність», яке організувала польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці» й із відкритих джерел інформації та власного досвіду. У статті наведено основні принципи, правила і критерії у сфері академічної доброчесності, що дозволять, на нашу думку, отримати якісне навчання студентів, яке повинно базуватися на більш високих вимогах та стандартах вищої школи. Як результат – отримаємо молоде покоління з глибокими знаннями та моральними цінностями, чіткою відповідальністю за свої дії, а також зародженням нової суспільної свідомості, багатой на нові ідеї, що зроблять їх конкурентоспроможними на світовому ринку нових проєктів і досліджень. Детальне і ґрунтовне ознайомлення з основами академічної доброчесності дасть можливість найповніше зрозуміти її в студентській спільноті, яка, на нашу думку, успішно проаналізує та засвоїть новий матеріал, зробить свої висновки і внесе пропозиції щодо запровадження обов'язкових принципів і норм академічної доброчесності, а також введення різних санкцій за їх недотримання, що стане, якраз, запорукою якісної освіти. Саме їхні пропозиції дозволять нам, науково-педагогічним працівникам, зрозуміти проблему з точки зору студента. Крім того, це дозволить викладачу будувати тісний взаємозв'язок із здобувачами вищої освіти, постійно орієнтуватися на потреби студента, що позитивно, на нашу думку, позначиться на загальному засвоєнні навчальної дисципліни.

Ключові слова: освіта; академічна доброчесність; плагіат; якість.

Abstract. The article covers issues related to “Academic Integrity” in higher education. Its main problems of introduction into the educational process of both full-time and part-time education in the specialty “Pharmacy, Industrial Pharmacy” are analyzed. The research was based on the study of materials that the authors got acquainted with during the scientific internship “Academic Integrity”, organized by the Polish-Ukrainian Foundation “Institute of International Academic and Scientific Cooperation” and from open sources of information and personal experience. The article presents the basic principles, rules and criteria in the field of “Academic Integrity”, which, in our opinion, will allow to obtain quality student education, which should be based on higher requirements and standards of higher education. As a result, we will have a young generation with deep knowledge and moral values, clear responsibility for their actions, as well as the emergence of a new public consciousness, rich in new ideas that will make them competitive in the global market of new projects and research. Detailed and thorough acquaintance with the basics of “Academic Integrity” will give the opportunity to fully understand it in the student community, which, in our opinion, will successfully analyze and learn new material, draw conclusions and make suggestions for the introduction of mandatory principles and norms of “Academic Integrity”, as well as the introduction of various sanctions for non-compliance, which will be just the key to quality education. It is their suggestions that will allow us, scientific and pedagogical workers, to understand the problem from the point of view of the student. In addition, it will allow the teacher to build

© Н. О. Зарівна, О. Б. Поляк, Н. В. Горлачук

a close relationship with higher education students, constantly focus on the needs of the student, which, in our opinion, will have a positive impact on the overall development of the discipline.

Key words: education; academic integrity; plagiarism; quality.

Вступ. Сучасна система вищої освіти ставить завдання – вдосконалювати форми і методи навчання, максимально наблизити його організацію за принципами академічної доброчесності, що дозволить отримати кожному студенту якісну освіту та бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці. Саме це зумовило необхідність переходу вищої школи до запровадження у навчальний процес норм і правил академічної доброчесності, що, у свою чергу, приведе до зростання інтелектуального потенціалу учасників освітнього процесу з сильними моральними якостями.

У розвинутих країнах академічна доброчесність є загальноприйнятною, базується на етичних принципах, правилах, яких мають дотримуватись усі учасники освітнього процесу з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових або творчих досягнень. Вона охоплює різні сфери академічного життя, де кожен з учасників усвідомлює свої права, обов'язки та несе відповідальність.

На сьогодні в Україні, згідно із статтею 58 Закону України «Про вищу освіту», науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти. Зі свого боку, особи, які навчаються у закладах вищої освіти, зобов'язані виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання (пункт 3 статті 63 Закону України «Про вищу освіту»).

Тому академічна доброчесність в Україні з культурософського поняття перетворилася на правову норму з чітко визначеними тлумаченнями, правилами, критеріями, вимогами та санкціями. Згідно з цим законом, академічна доброчесність є законною вимогою національної освіти, цінність якої полягає у створенні довіри до результатів навчання та наукових досягнень, а також перелічуються основні її порушення, а саме: академічний плагіат, самоплагіат, обман, фабрикація, фальсифікація, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання тощо.

Навіть прийняття відповідних законів не вичерпало існуючої проблеми академічної недоброчесності для української освіти. Основною причиною,

безумовно, є необізнаність учасників освітнього процесу та хибне розуміння цінностей. Тому до речно проходить різні курси, тренінги, вебінари, наукові стажування з питань академічної доброчесності, щоб стояти на сторожі неякісної освіти, а також впровадження нових методів, принципів у навчальний процес для того, щоб мінімізувати порушення з її боку тощо.

Наукове стажування «Академічна доброчесність: виклики сучасності», яке проходили на базі Вищого Семінаріуму Духовного університету UKSW під організацією польсько-української фундації – Інституту міжнародної академічної та наукової співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD, дозволило нам отримати значний досвід з питань даної проблеми, а також запропонувати власні ідеї та пропозиції, які опубліковані у власному есе у збірнику публікацій учасників даного наукового стажування.

У статті наведено основні принципи, правила і критерії у сфері академічної доброчесності, що дозволять, на нашу думку, отримати якісне навчання студентів, яке повинно базуватися на більш високих вимогах та стандартах вищої школи. Як результат – отримаємо молоде покоління з глибокими знаннями та моральними цінностями, чіткою відповідальністю за свої дії, а також зародженням нової суспільної свідомості, багатой на нові ідеї, що зроблять їх конкурентоспроможними на світовому ринку нових проектів і досліджень. Детальне і ґрунтовне ознайомлення з основами академічної доброчесності дасть можливість найповніше зрозуміти її в студентській спільноті, яка, на нашу думку, успішно проаналізує та засвоїть новий матеріал, зробить свої висновки і внесе пропозиції щодо запровадження обов'язкових принципів і норм академічної доброчесності, а також введення різних санкцій за їх недотримання, що стане, якраз, запорукою якісної освіти. Саме їхні пропозиції дозволять нам, науково-педагогічним працівникам, зрозуміти проблему з точки зору студента.

Мета статті – вивчення, аналіз принципів, правил та норм академічної доброчесності, а також їх запровадження у навчальний процес у вищій школі.

Теоретична частина. Академічна доброчесність – сукупність принципів і правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на

формування самостійної та відповідальної особистості, спроможної навчатися, викладати й здійснювати наукову діяльність, дотримуючись етичних та моральних норм [4]. Обов'язковість вжиття заходів щодо забезпечення академічної доброчесності у вищих навчальних закладах серед студентів та науково-педагогічних працівників регламентується нормами Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII [1]. Дотримання принципів академічної доброчесності покладається на педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників, здобувачів вищої освіти та включає, відповідно, самостійне виконання навчальних завдань, а також поточний і підсумковий контроль навчання, посилення на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, відомостей, дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права, надання достовірної інформації про результати власної наукової і творчої діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [4].

Відповідно до Закону України «Про освіту», академічна доброчесність стає невід'ємною частиною освітнього процесу. За недотримання доброчесних принципів навчання здобувачі освіти можуть бути притягнені до повторного проходження оцінювання курсу або до відрахування.

Найпершим і важливим принципом запровадження академічної доброчесності у вищому навчальному закладі є виключення плагіату і шахрайства.

Прикладами плагіату є дослівне копіювання чужої роботи, заміна окремих фраз, запозичення з попередніх робіт самого автора без цитування, а також письмові фрагменти з посиланнями на неіснуючу або неточну інформацію тощо [1].

Шахрайство включає: фальсифікацію наукових результатів і використання їх під час роботи, підписання підписів в офіційних документах, використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів, посилення на джерела, які не були використані в роботі, списування під час складання підсумкового або поточного контролю, проходження процедур контролю знань підставними особами, надання різними особами робіт однакового змісту як результату власної навчальної або наукової діяльності [1]. Найточніше пояснює ці питання кодекс честі [2]. Він передбачає зобов'язання кожного студента та викладача виявляти повагу до всіх людей, незалежно від статі, раси, релігії, фізичного чи сімейного стану, будь-якої іншої приналежності. Кодекс честі

включає такі основні принципи: законності, чесності та порядності, взаємної довіри, ввічливості й толерантності, справедливості та об'єктивності, компетентності й професіоналізму, доброчесності та відповідальності, партнерства та взаємодопомоги, взаємоповаги, безпеки та добробуту університетської громади, шанобливості [2].

На сьогодні в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України розроблено внутрішній кодекс честі для створення сприятливого середовища для навчання і праці, а також для нових ідей, інтелектуального розвитку студентів і працівників, підтримки академічної культури взаємовідносин [6]. Завданням кодексу є створення сприятливих умов для забезпечення ефективного виконання всіма учасниками навчального процесу своїх обов'язків, які повинні ґрунтуватися на принципах академічної доброчесності, тобто на високій суспільній культурі і моралі, що приведе до зростання позитивного іміджу університету, а також – до формування відповідальної особистості, здатної мати власну думку, творчо мислити та вирішувати професійні завдання тощо.

На думку експертів Міжнародного центру академічної доброчесності, для формування нової особистості, яка повинна володіти принципами доброчесної поведінки, доречно створювати чіткі принципи і правила в цій сфері, поширювати її позитивні тенденції у всіх наукових спільнотах, поглиблювати знання у цій сфері відносно стандартів академічної доброчесності, постійно дотримуватися дій і законів у цій галузі, пояснювати та адмініструвати прозорі системи для покарання за непослух у доброчесності, а також бути інформованим у ході останніх розробок у галузі науки і техніки з метою попередження можливих ризиків та проблем. Крім того, необхідно регулярно оцінювати ефективність існуючої політики, норм, правил у галузі академічної доброчесності, а також постійно вдосконалювати їх [7].

Аналізуючи роботу дослідників International Center for Academic Integrity (ICAI), можна виділити окремі цінності, що формують академічну доброчесність [5], такі, як: чесність (honesty), довіра (trust), справедливість (fairness), повага (respect) та відповідальність (responsibility). Пізніше додано – мужність (courage) [7]. Дійсно, без зазначених цінностей не можна будувати нову особистість, яка повинна бути стверджена на їх основі. Адже без належного виховання, яке ґрунтується на силь-

них моральних засадах, а також на розумінні і втіленні цих норм у реальне життя, ми не зможемо отримати молоде покоління з іншим мисленням та усвідомленням своїх вчинків і відповідальності за порушення академічної доброчесності. Також це стосується не тільки студентів, а й викладачів, адже академічна доброчесність тісно пов'язує як працю педагогів, так і здобувачів освіти. Без виховання чесної поведінки викладача не може існувати відмінної співпраці зі студентами на шляху отримання якісного навчання, яке ґрунтується на принципах академічної доброчесності.

На нашу думку, безумовно, викладачі повинні бути прикладом належного виховання для студентів, володіти такими рисами, як: доброчесність, справедливість, відповідальність та порядність. Найважливіше, щоб людина любила свої професію і країну, була грамотною, сумлінно і доброчесно виконувала свої обов'язки, налагоджувала тісний контакт з аудиторією, вміла донести інформацію на належному науковому рівні, йшла «у ногу з часом» у напрямку розвитку освіти та науки. Тому для цього створюють різні курси підвищення кваліфікації кадрів як в Україні, так і за кордоном, де викладачі підвищують свої навички та вміння як на національному, так і міжнародному рівнях, які пізніше впроваджують у своїй роботі.

Погоджуємось також, щодо поліпшення показників ефективності дотримання норм існуючого законодавства, зокрема Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. [4], для забезпечення імплементації принципів академічної доброчесності в освіті та науці України є імплементація університетських кодексів честі, поведінки, доброчесності у вищій школі [3]. Саме це є запорукою успіху вищої школи, де існують повага та повна гармонія відносин викладачів та студентів. Така риса, як впевненість у собі, може допомогти в майбутньому, адже студенти матимуть більше довіри з боку викладачів, будуть впевнені в тому, що їх справедливо оцінять за власні знання та старання. Кожен із них повинен показати власну позицію та вміти її аргументовано відстоювати. Крім того, почуватися більш комфортно, висловлюючи власну думку і, тим самим, здобувати якісну освіту, покладаючись на власні сили і розум. Ми, у свою чергу, повинні бути зацікавленими у покращенні освітніх програм, пізнанні чогось нового, розвиватися у напрямку розвитку професійної діяльності, а також старатися виховувати на основних принципах академічної доброчесності молоде покоління з новими ідеями та проектами.

Також хотілося б вірити, що студенти змінять своє ставлення до навчання, будуть навчатися згідно з принципами академічної доброчесності, підтримуватимуть справжнє, чесне навчання, будуть запроваджувати і реалізувати нові прогресивні ідеї, що дозволять їм бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці.

Підсумовуючи вищесказане, варто наголосити, що академічна доброчесність є ключем для забезпечення якісної освіти, тому всі учасники освітнього процесу повинні зробити крок назустріч змінам та розуміти наслідки недоброчесності, які приведуть до отримання неякісних та неповних знань, відсутності власних ідей, а також нечесно отриманих відзнак чи посад тощо.

При спілкуванні на заняттях із студентами фармацевтичного факультету по темі «Академічна доброчесність» хочеться відмітити, що вони обізнані з її положеннями, але вважають, що даний термін потрібно популяризувати, оскільки країна рухається вперед і освіта є, відповідно, основним рушієм розвитку змін. Також усвідомлюють наслідки недоброчесності, розуміють, що потрібно оперативно вжити заходів для виправлення ситуації в системі сучасної освіти, щоб люди висловлювали власну думку, а не привласнювали чийсь доробок або фальсифікували певні дані для полегшення свого життя.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті даного стажування «Академічна доброчесність: виклики сучасності» учасники отримали 180 год (ECTS – 6 кредитів) та власну публікацію в збірнику наукових есе учасників даного наукового стажування. Крім того, було проведено бесіду про академічну доброчесність із студентами кураторських груп, а також з іншими студентами на практичних заняттях, що дозволило, якраз, популяризувати дану тематику серед студентів, а також зробити відповідні висновки:

1. Запровадження принципів і норм академічної доброчесності у навчальний процес вищої школи дозволить, якраз, сформувати нову особистість, яка буде багата на власні наукові ідеї, тим самим не порушуючи етичних норм, які однозначно дадуть можливість майбутньому фахівцю фармацевтичної галузі повноцінно і якісно себе реалізувати та виконувати свої професійні обов'язки.

2. Аналіз та введення у педагогічну діяльність теоретично обґрунтованих сучасних положень академічної доброчесності, нових її прийомів, методів для ефективного засвоєння навчальної інформації, дозволять студентам фармацевтичного факультету

систематизувати отримані знання, практичні навички та належне використання їх у майбутній своїй професійній діяльності.

3. Викладачі, зі свого боку, не порушуючи її норм, постійно повинні працювати над удосконаленням своїх знань та вмінь, сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, етичних та інших якостей особистості, вихованню колективу з опорою на подальшу самоосвіту, оскільки в навчальному закладі не закінчується формування особистості, яка формується протягом усієї практичної діяльності із використанням курсів підвищення кваліфікації, тренінгів тощо.

Список літератури

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.

2. Кодекс честі ХНУМГ ім. О. М. Бекетова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kname.edu.ua/index.php/ru/%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/kachestvo-obrazovaniya-v-universitete/kodeks-chesti-universiteta>.

3. Мельниченко А. Кодекс честі як інструмент дотримання академічної чесності науковця і освітянина. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / А. Мельниченко. – К. : Таксон, 2016. – 234 с.

References

1. Sorokina, N.H., Artiukhov, A.Ye., & Dehtiarova, I.O. (Eds.). (2017). *Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymanna ta priorytety poshyrennia sered molodykh vchenykh [Academic integrity: problems of compliance and priorities for dissemination among young scientists]*. Dnipro: DRIDU NADU [in Ukrainian].

2. Kodeks chesti KhNUMH im. O.M. Beketova [Code of honor]. Retrieved from: [Rezhymdostupu:https://www.kname.edu.ua/index.php/ru/%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/kachestvo-obrazovaniya-v-universitete/kodeks-chesti-universiteta](https://www.kname.edu.ua/index.php/ru/%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/kachestvo-obrazovaniya-v-universitete/kodeks-chesti-universiteta) [in Ukrainian].

3. Melnychenko, A. (2016). *Kodeks chesti yak instrument dotrymanna akademichnoi chesnosti naukovtsia i osvitiianyina. Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu [Code of honor as a tool for academic*

Наступним етапом дослідження буде розробка питань для проведення анкетування для всіх учасників навчального процесу ТНМУ імені І. Я. Горбачевського щодо досліджуваної теми. Результати проведеного анкетування дозволять, на нашу думку, виявити існуючі проблеми щодо академічної доброчесності та запропонувати можливі шляхи її вирішення. Крім того, необхідно акцентувати увагу на одержаних відповідях студентів, врахувати їхні побажання і пропозиції для запобігання недоброчесності у навчанні, адже саме це забезпечить у майбутньому належний рівень їхньої підготовки у галузі фармації і зробить конкурентоспроможними на ринку праці.

4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. International Center for Academic Integrity. – Access mode : <http://www.academicintegrity.org/icaei/home.php>.

6. Logoyda L. S. Academic plagiarism: impact of academic integrity on the quality of higher pharmaceutical education / L. Logoyda // *Медицина освіти*. – 2019. – № 3. – С. 44–51.

7. The Fundamental Values of Academic Integrity. – Second Edition. – Access mode : <https://academicintegrity.org/wpcontent/uploads/2017/12/Fundamental-Values-2014.pdf>.

integrity of the scientist and educator. Academic honesty as a basis for sustainable development of the university]. Kyiv: Takson [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [Law of Ukraine About higher education dated 01.07.2014 No. 1556-VII]. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

5. International Center for Academic Integrity. Retrieved from: <http://www.academicintegrity.org/icaei/home.php>.

6. Logoyda, L.S. (2019). Academic plagiarism: impact of academic integrity on the quality of higher pharmaceutical educationa. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 44-51 [in Ukrainian].

7. (2014). The Fundamental Values of Academic Integrity. Retrieved from: <https://academicintegrity.org/wpcontent/uploads/2017/12/Fundamental-Values-2014.pdf>.

Отримано 05.05.21
Рекомендовано 11.05.21

Електронна адреса для листування: zarivna@tdmu.edu.ua